

**Ömer Seyfettin ve Türk Milliyetçiliği Tarihi Hakkında
Yayınlanan Yeni Bir Eser Münasebetiyle: “Ömer Seyfettin’in Hikâyelerinde
Türk Kimliği ve Milliyetçi Söylem”**

**On The Occasion of a New Work Published on Omer Seyfettin and the History of
Turkish Nationalism: “Turkish Identity and Nationalism in Omer Seyfettin’s
Stories”**

Yazar/Author: Atilla Aktaş

Yayınevi/Publisher-Yayın Yılı/ Year of Publication: Altınordu Yayınları, 2020

ISBN: 978-6057702555

Umut SOYSAL*

* Dr., T.C. Cumhurbaşkanlığı,
Devlet Arşivleri Başkanlığı, Dış
İlişkiler ve Tanıtım Dairesi Baş-
kanlığı, Ankara-Türkiye. ORCID:
0000-0002-7085-6715

**Sorumlu yazar/Correspon-
ding author:**

Umut Soysal
E-posta/E-mail:
umuttt_soyssal@hotmail.com

Başvuru/Submitted:

25.09.2024

**Revizyon Talebi/Revision
Requested:**

20.10.2024

**Son Revizyon/Last Revision
Received:**

19.01.2025

Kabul/Accepted:

09.03.2025

Atıf/Citation:

Soysal, U. (2025). Ömer Seyfettin
ve Türk Milliyetçiliği Tarihi Hak-
kında Yayınlanan Yeni Bir Eser
Münasebetiyle: “Ömer Seyfettin’in
Hikâyelerinde Türk Kimliği ve Mil-
liyetçi Söylem”. *Milliyetçilik Araş-
tırmaları Dergisi*, 7(1), ss. 29-34.
[https://doi.org/10.53425/mad-
ergisi.1556122](https://doi.org/10.53425/mad-
ergisi.1556122)

ISSN: 2667-4459

E-ISSN: 2667-7911

Özet: Türk milliyetçiliği düşüncesinin Osmanlı topraklarında bir kavram olarak ortaya çı-
kışı, Osmanlı Devleti’nin dağılma sürecine girdiği 20. yüzyılın başlarına tesadüf etmekte-
dir. 1789 Fransız İhtilali sonrasında Avrupa kıtasında yaşanan milliyetçilik hareketleri, çok
uluslu diğer büyük imparatorluklar gibi Osmanlı Devleti’ni de derinden etkilemiş, Osmanlı
Devleti’nde yaşayan pek çok millet, ulus devletlerini kurma maksadıyla ayrılıkçı faaliyetlere
girmişler, bunda da büyük oranda başarılı olmuşlardır. Ayrılıkçı hareketleri engellemek
veya yavaşlatmak adına Osmanlı aydınlarının ortaya koydukları düşünce akımlarının ba-
şında ise etkileri günümüze dek süren ve güncel politik düzlemde belirleyici olan milliyet-
çilik gelmektedir. Milliyetçilik düşüncesinin politik ve kültürel düzlemde etki alanının yük-
sek olmasının başlıca sebeplerinden birisini ise, bu düşünceyi sahiplenilen fikir ve sanat
adamlarının kaleme aldıkları edebî ve siyasi etki alanı yüksek metinler olarak görmek
mümkündür. Türk milliyetçiliği konusunda kaleme aldığı metinlerle edebî düzlemde bir
kanon yaratan ve Türk düşünce dünyasında kalıcı iz bırakan en önemli isimlerden başında
ise Ömer Seyfettin gelmektedir. Bu yazıda Ömer Seyfettin’in Türk kimliği ve milliyetçi söy-
lemi oluşturmadaki etkisi üzerine Atilla Aktaş tarafından kaleme alınan kitap incelenmiş
ve değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ömer Seyfettin, Milliyetçilik, Milliyetçi Söylem, Türk Kimliği, Atilla
Aktaş.

Abstract: The emergence of the idea of Turkish nationalism as a concept in Ottoman lands
coincides with the beginning of the 20th century, when the Ottoman Empire entered the
process of disintegration. The nationalist movements experienced in the European con-
tinent after the French Revolution of 1789 deeply affected the Ottoman Empire, as did other
great multinational empires, and many nations living in the Ottoman Empire engaged in
separatist activities with the aim of establishing their own nation-states and were largely
successful in this. The most important movement of thought put forward by Ottoman in-
tellectuals to prevent or slow down separatist movements was nationalism, whose effects
have continued to the present day and has been decisive in current political terms. It is
possible to see one of the main reasons for the high sphere of influence of nationalist
thought on political and cultural levels as the literary and politically influential texts written
by intellectuals and artists who embraced this idea. One of the most important names who
created a canon on the literary level with the texts he wrote about Turkish nationalism and
left a permanent mark on the Turkish intellectual world is Omer Seyfettin. In this article,
the book written by Atilla Aktaş on the influence of Omer Seyfettin in creating Turkish
identity and nationalist discourse was examined and evaluated.

Keywords: Omer Seyfettin, Nationalism, Nationalist Discourse, Turkish Identity, Atilla
Aktas.

Giriş

Yeni Türk edebiyatı alanında yapılan çalışmalar, çeşitli yaklaşımlar ve metodolojilerle zenginleşerek edebî mirasımızın daha derinlikli bir şekilde incelenmesine olanak tanımıştır. Bu çalışmaların önemli bir bölümünü, hayatı, sanatı ve eserleri biçiminde ele alınan biyografi temelli çalışmalar oluştururken, bir kısmı da monografik çalışmaları kapsamaktadır. Bu iki yaklaşım arasında çok mühim farklar bulunmamakla birlikte, disiplinler arası çalışmaların mevcudunun artmasıyla yeni Türk edebiyatı çalışmaları farklı mecralara doğru akmaya başlamış, eserleri incelenmiş, monografileri yazılmış yazar ve şairlerin eserlerine yeni bakış açılarıyla yaklaşılmasını mümkün kılmıştır.

Hayatı, sanatı ve eserleri odaklı biyografik çalışmalar, yazarların veya şairlerin bireysel öykülerine ve yaratıcılıklarına dair kapsamlı bir resim sunar. Bu yaklaşımlar, genellikle yazarın hayat hikâyesini merkeze alarak onun eserlerine kişisel, tarihsel ve toplumsal bağlamlar içinde bir anlam kazandırmayı amaçlar. Bu çalışma tarzının en önemli getirisi, eserlerin arka planında yatan kişisel deneyimler ve dönemsel etkileri detaylandırarak okuyucuya yazarı daha yakından tanıma fırsatı sunmasıdır. Ancak, bu yaklaşım bazen eserleri yazarın hayatının bir uzantısı olarak görme riskini taşır; bu da metinlerin kendi bağımsız anlam dünyalarının ihmal edilmesine yol açabilir.

Monografik çalışmalar ise daha özgün bir odaklanmayla genellikle tek bir eser, bir tema ya da bir edebî dönem üzerine yoğunlaşır. Bu tarz çalışmalar, derinlemesine analiz yapma fırsatı sunarak metinlerin yapısı, dil kullanımı, tematik öğeleri ve estetik değerleri gibi özelliklerini detaylı bir şekilde ele alır. Monografik yaklaşımın en büyük katkısı, bireysel eserlerin ya da temaların daha derinlikli bir şekilde incelenerek edebiyat teorisine ve eleştirisine katkıda bulunmasıdır. Ancak, bu yaklaşım bazen eserlerin daha geniş bir tarihsel ve toplumsal bağlam içinde incelenmesini ikinci plana itebilir.

Disiplinler arası çalışmalar ise farklı kuramları, bilgi alanlarını ve düşünce metodolojilerini kullanarak anlama ve değerlendirme açısından bu iki yaklaşımı tamamlayıcı bir rol oynar. Disiplinler arası çalışmalar, edebiyatı sosyoloji, tarih, psikoloji, felsefe gibi diğer bilim dallarıyla ilişkilendirerek çok boyutlu bir analiz yapmayı amaçlar. Örneğin bir yazarın eserleri, döneminin toplumsal yapısı ve zihniyet dünyası üzerinden incelendiğinde, bu eserlerin dönemsel etkileri ve anlamları daha iyi kavranabilir. Benzer şekilde, psikoloji ve edebiyatı birleştiren çalışmalar, yazarın ruhsal durumlarının ve bilinçdışı motiflerinin eserlerindeki izlerini takip etme imkânı sunabilir. Bu tür çalışmalar özgün analiz yapabilme imkanına sahip olmanın yanı sıra farklı bakış açılarını bir araya getirerek araştırmanın kapsamını genişletmekte ve derinlik kazandırmaktadır.

Edebiyatımızda modern hikâyeciliğin müstakil bir tür olarak yerleşmesini sağlamış ve Türk milliyetçiliğinin halk temelli bir ideoloji olarak benimsenmesine hizmet etmiş olan Ömer Seyfettin üzerine yapılan pek çok çalışmanın hazırlandığını görüyoruz. Yazarın yakın arkadaşı olan Ali Canip Yöntem’in hazırladığı eserin yanı sıra, Hikmet Dizdaroğlu’nun, Fethi Gözler’in, Zeki Gürel’in, Güven Kaya’nın, Yaşar Nabi Nayır’ın, Mehmet Nuri Yardım’ın hayatı-sanatı-eserleri biçiminde hazırlanmış eserleri örnek olarak sayabiliriz. Monografik çalışmalara ise başta Tahir Alangu’nun *Ülkücü Bir Yazarın Romanı* başlığını taşıyan eserini, akabinde Necati Mert’in çalışmasının adını zikretmek gerekir. Bütün bu çalışmaların yanında Ömer Seyfettin’in eserlerine felsefi ve ideolojik yapı bakımından yaklaşan disiplinler arası çalışmalardan da bahsedecek olursak başta Mitat Durmuş’un *Ömer Seyfettin’in Anlatılarında Kendilik Bilinci ve Öteki* başlığını taşıyan çalışmasının yanı sıra Salim Durukoğlu’nun *Ömer Seyfettin’in Hikâyelerinde Türklük Bilinci* adlı çalışmasını ve Zeki Gürel’in Ömer Seyfettin’in hikâyelerindeki tarihî temaları inceleyen çalışmalarını anabiliriz. Bütün bu çalışmaların birikiminden istifade ederek yeni bir tahlil ve araştırma yöntemi getirmeye çalışan en yeni eserlerden birisi de Atilla Aktaş’ın hazırlamış olduğu *Ömer Seyfettin’in Hikâyelerinde Türk Kimliği ve Milliyetçi Söylem* adlı çalışmadır.

Modern anlamda Türk hikâyeciliğinin kurucu babalarından birisi olan Ömer Seyfettin (1884-1920) üzerine pek çok araştırma yapılmış olmasına karşın bu araştırmaların ekseriyetle Ömer Seyfettin’in eserlerini odağa alarak metin merkezli tahlil çalışmaları olduğu görülür.

Metin, yazar ve dönem bağlamında yapılan çalışmaların her biri Ömer Seyfettin'in farklı bir yönüne ve hikâyelerindeki değerler sistemine yoğunlaşmışlardır. Atilla Aktaş'ın çalışmasını diğer çalışmalardan ayıran en temel yönü ise hikâyelere hem ideolojik kurgu bakımından hem de söylem olanakları itibarıyla yaklaşarak yazarın edebî evrenini detaylı olarak analiz etmesidir.

Zira edebiyat tarihinde derin bir iz bırakan etkili edebî kişilikleri derinlemesine incelemek için edebiyat biliminin farklı yöntem ve tekniklerini etkili bir şekilde kullanmak, bunu yaparken de teorinin uygulamaya galebe çalmasına müsaade etmeden yazara ve metinlerine üstencil ve peşin yargılı değil, göz hizasından ve tarafsız yaklaşmak gibi bazı yöntemsel zorunluluklar vardır. Aktaş'ın çalışması tam da noktada Yeni Türk Edebiyatı sahasında uzun yıllardır mekanik bir kurgu çerçevesinde yazılan *devir-şahsiyet-eser* başlıklı klasik monografi çalışmalarından pozitif bir ayrışma göstermektedir. Keza Ömer Seyfettin'in hikâyeleri modern metin çözümleme yöntemlerinden ve özellikle öykü gibi kısa edebî türler üzerine uygulandığında açıklayıcı ve bir o kadar da anlamlı sonuçlar veren söylem çözümlemesi yöntemiyle analiz edilmiştir.

Dilbilim sahasında yazılmış bazı sözlüklerde söylem (discourse): “Tümcenin üstünde yer alan ve tümcelerin birbirleriyle zincirleme kurallarına göre tanımlanan her tür sözceye verilen ad (Öztokat, 2005, s. 28); söylem çözümlemesi (discourse analysis) ise “Tümce sınırlarını aşarak daha üst düzeyde yer alan söz ürünlerine yönelen çözümleme” (Vardar, 2007, s. 180); “Yazılı ve sözlü dilde tümcelerin, sözcelerin ya da işlevsel birimlerin daha büyük birimler oluşturmalarının, kısaca dil kullanımlarının incelenmesi işlemi” (İmer vd., 2013, s. 233) şeklinde tanımlanmaktadır. Aktaş'ın eserinde söylem çözümlemesi aşamasında özellikle üzerinde durulan ana söylem eksenini ise milliyetçilik olmuştur. Bugün siyasî bir ideoloji olarak bilinen ve yaygın şekilde kabul edilen milliyetçiliğin (Bora, 2017) Osmanlı topraklarında ortaya çıkışı, gelişmesi ve kurumsallaşmasında edebiyatın, özellikle de Yeni Lisan Hareketi denilen edebî akşiyonun merkezi ve çevresinde ortaya çıkan edebî ürünlerin ve bu eserlerin müelliflerinin büyük payı vardır. Zira siyasetin, siyasal partilerin, sivil toplumun ve muhalefetin gelişemediği, etkili olamadığı bu dönemde, siyaset kurumunun eksikliğinden kaynaklı boşluk edebî çevreler tarafından doldurulmuş; edebiyat, siyasetin ve sosyal muhalefetin en etkili anlatım ve ifade aracı hâline gelmiştir.

Dağılmakta olan büyük bir imparatorluğu ayakta tutmak için ortaya konulan ve geliştirilen fikirlerin genişleyip yayılmasında, halka ulaştırılmasında o dönemin siyasî, edebî kültürel gazete ve dergilerinin önemli bir payı vardır. Kaldı ki edebî kimliklerin pek çoğunun devlette görev yapan sivil-asker bürokratlardan oluşması da bu geçişkenliğin diğer bir sebebidir. Osmanlı Devleti'ni dağılmaktan kurtarma maksadıyla geliştirilen ve o dönem devlet ve halk nezdinde büyük bir karşılık bulan en önemli siyasal ideoloji ise milliyetçiliktir. Halkla kurduğu diyalog ve okurdaki yankısı sebebiyle millî edebiyatın kurucusu ve en etkili edebî temsilcisi olan Ömer Seyfettin'i bu kadar güçlü ve etkili kılan yaratıcı ve üst düzey edebî bir deha olmasının yanında, uzun yıllar boyunca Osmanlı ordusunda görev yapmış rütbeli bir subay olması ve bu esnada biriktirdiği deneyimleridir.

Giriş ve dört ana bölümden kitabın oldukça geniş olan giriş bölümünde (Aktaş, 2020) milliyetçiliğin edebiyatla ilişkisi, milliyetçi ideolojinin edebiyatta propaganda ve duygusalığa düşmeden nasıl edebî bir söyleme dönüştürüldüğü uzun ve ayrıntılı şekilde işlenmiştir. Yine söylem kavramının ne olduğu, Türk milliyetçiliğinin oluşumu ve gelişmesindeki bazı önemli kırılma noktaları, milliyetçiliği ve millî edebiyatı oluşturan tarihsel koşullar ana kaynaklar üzerinden eleştirel bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Yazarın bu kısımda “Millî kimliğin kendine has niteliklerinin tetikleyicisi konumundaki pek çok unsurun; özellikle dilin, vatanın, tarihi şahsiyetlerin ve kültürel ortamın, insanları bir araya getirme konusunda ilgi çekici bir etkiye sahip olduğu” (Aktaş, 2020, s. 38) ve “Milletin kendi kültürüyle ilişkili anlatılarının kalıp metinlerinden oluşan edebiyat kanonu(nun), insanların kendilerini birleşmiş bir milletin yurttaşları olarak görmelerini sağlayarak dayanışma deneyimini kolaylaştırdığı” (Aktaş, 2020, s. 51) şeklindeki tespitleri dikkat çekicidir. Genç Kalemler topluluğunun toplumsal ve kültürel açıdan milliyetçi bir edebî kanon oluşturmadaki başarısı yazar tarafından örnekler eşliğinde ortaya konmuştur. Giriş bölümünde hem söylem kuramlarını hem de milliyetçilik kuramlarını

kapsamlı olarak Aktaş, Ömer Seyfettin’in hikâyelerini hangi yöntemle ve nasıl tahlil ettiğine dair altyapıyı oluşturmuştur. Yazarın bu kısımda bilimsel literatüre hakimiyeti dikkat çekici olmakla birlikte milliyetçiliğin menşei hususunda Alman mütefekkirlerin düşüncelerinin Türk milliyetçiliğinin doğuşunda daha etkili olduğunu, Türk milliyetçiliğinin ırk ve asabiye temelli değil, kültürel, toplumsal ve siyasî bir hareket olarak ortaya çıkmasında Ömer Seyfettin’in ve çağdaşlarının önemine vurgu yapmıştır.

Birinci Bölüm

Kitabın birinci bölümünde (Aktaş, 2020) ise kısaca Ömer Seyfettin’in hayatı ve edebî kişiliği üzerinde durulmuştur. Zira 36 yıllık kısa hayatında büyük ve çalkantılı yıllar geçiren; Osmanlı Devleti’nin kanlı isyanlarla ve savaşlarla parçalanma ve dağılma sürecini yaşayan Ömer Seyfettin, bir Osmanlı subayı olması münasebetiyle de pek çok tarihsel olayı bizzat savaş sahrasında deneyimlemiş, gözlemlemiştir. Keskin tahlil ve tespit kabiliyetini eserlerine yansıtan yazar, bu savaşların toplumsal ve zihinsel kırılmalara nasıl tesir ettiğini izah ederken sorunun kaynağını Türk milletinin ideolojik olarak bilinçsiz olmasında ve savrulmaya müsait zihinsel yapısında görür. Ve tüm bu deneyimler onun edebî kimliğinin yorumlanmasında birincil derecede öneme sahip ipuçlarıdır. Aktaş’ın bu kısımda yazar ve dönemi ele alırken ideolojik, kültürel ve tarih merkezli bir temel oluşturması çalışmanın oturduğu teorik zemini de izah etmektedir. Keza bu kısımda Aktaş’ın hem siyaset biliminden hem dilbiliminden hem de kültürel kuramlardan istifade ettiğini, bütün bu disiplinleri ortak bir potada eritebildiğini görüyoruz. Bütün bu girizgahtan anlaşıldığı üzere Aktaş tarih merkezli bir edebî okuma yapmayı amaçlamış ve savlarını zengin örneklerle desteklemiştir. Zira Ömer Seyfettin’in hikâyelerinin çıkış noktaları ve düz yazılarının Ömer Seyfettin’in hayat hikâyesiyle paralellik arz etmesi, böyle bir edebî analiz yöntemini gerekli kılmıştır. Ömer Seyfettin, “Balkanlarda görev yaptığı dönemde kısmen yakınlık duyduğu İttihâd ve Terakkî Cemiyeti ile kurmuş ve 17 Nisan 1909’da 21 Mart vakâsını bastırmak üzere İstanbul’a gelen Hareket Ordusunda bulunmuştur.” (Aktaş, 2020, s. 120) Yine;

Balkan Savaşları’nda Garp Ordusu’nun 39. Alayı’nda görev yapmış, 24 Ekim 1912’de Kumanova Meydan Muharebesi kaybedilince bölüğüyle Arnavutluk’a doğru dağılmış hâlde geri çekil(miş); Yanya Kalesi’ni savunma görevi (sırasında) kalenin düşmesiyle birlikte 18 Ocak 1913’te Yunanlılara esir düş(müş) (...) bir yıla yakın bir süre Nafliyon Kasabası’nda esir kal(mış) 28 Aralık 1913’te serbest bırakılmış ve 17 Aralık’ta İstanbul’a dönmüştür. (Aktaş, 2020, ss. 121-122)

Bu bilgilerle çalışmasını biyografik bilgilerle de destekleyen Aktaş, Osmanlı arşivinden edindiği belge ve bilgilerle Ömer Seyfettin’in hayatına dair karanlıkta kalan ve üzerinde ittifak edilmeyen birtakım bilgilere de açıklama getirmiştir. Aynı zamanda Ömer Seyfettin’in etnik kökeniyle ilgili yargıları da karşılaştırmış ve bu meyanda verilen yargıları delilleri itibarıyla değerlendirerek Ömer Seyfettin’in ırk temelli bir milliyetçilik anlayışını savunmadığının da altını çizmiştir. Tüm bu bilgilerin ve verilerin onun edebî kimliğini şekillenmesi üzerindeki etkisi ise ikinci bölümde ele alınmıştır.

İkinci Bölüm

Çalışmanın ikinci bölümü “Millî Kimliğin İnşası Yolunda Bir Kültür İhtilali: Genç Kalem ve Yeni Lisan” (Aktaş, 2020) adını taşımaktadır. Yeni Lisan hareketinin oluşumuna kadar geçen süreye dair Aktaş’ın;

Aydınlarca zaman zaman işlenen dil sorunu, Osmanlı dâhilinde milliyetçi akımların artması ve Türkçülük cereyanlarının da dağınık olmakla birlikte bunlara paralel olarak gelişmesiyle iyiden iyiye millî bir sorun olarak algılanmaya başlamıştır. Dil ile millet arasındaki ilişkinin farkına varılması, dilin bir milletin kurumsallaşmasındaki rolünün daha ciddiye alınmasına sebep olmuştur. (Aktaş, 2020, s. 145)

Genç Kalem ile birlikte Yeni Lisan tebliğ edilmiş ve yaygınlaşması yolunda uzun bir süre ciddi bir mücadele verilmiştir. İlk başta ortaya çıkan her yeni harekette olduğu gibi dirençle karşılaşan Yeni Lisan, zamanla bir akıma dönüşerek dönemin Türkçülerinin ortak kabulü hâline gelmiştir. (...) Yazı dilinin konuşma diline

yaklaştırılarak standartlaştırılmasına dair en ciddi ve sistemli adımı Genç Kalemlemler ata-bilmiştir. (Aktaş, 2020, s. 149)

şeklindeki tespitleri Genç Kalemlemler ve Yeni Lisan Hareketi'ni doğuran tarihsel süreci bu bölümde kapsamlı ve nesnel olarak incelemiştir. Aynı zamanda giriş bölümünde aktarmış olduğu dil ve milliyetçilik eksenli bilgileri de kullanarak Yeni Lisan'ın temel saiklerini izah etmiştir.

Üçüncü Bölüm

“Ömer Seyfettin'in Hikâyelerinde Türk Kimliği” başlığını taşıyan üçüncü bölüm (Aktaş, 2020) kitabın en dikkat çekici ve orijinal tespitleri içeren kısımlarından biridir. Yazar bu kısma;

Ömer Seyfettin hikâyeciliğinde milli kimliğin sunumu kişilere yüklenen özelliklerin, milli düşünceye atfedilen davranış kalıpları eşliğinde, olay durum ve düğümlerin oluşturduğu çarpıcılık ekseninde öne çıkarılmasıyla gerçekleşir. Millî tipler, yazarın algıladığı millî bir çerçevede dünya görüşlerinin, ideolojilerin, düşünce yapılarının temsilcisi konumunda belirginleşerek, karşıt düşünceleri temsil eden durumlarla, kişilerle etkileşime girerler. Yazar, onların belli özelliklerini ön plana çıkararak milliyetçi tezlerini örneklendirir ve pekiştirir. (Aktaş, 2020, s. 199)

ifadeleriyle söze başlamaktadır. Yine yazar, Ömer Seyfettin'e göre Türk kimliğinin temsilindeki davranış modellerini de “millî ideallere sahip olma, kahramanlık, devlete itâat etme, millî duygular, mantıksal akıl yürütme, kurtarıcı beklentisi ve olumlanan diğer özellikler” alt başlıkları altında sistemleştirmektedir. Aktaş'ın Ömer Seyfettin'in hikâyelerindeki tipleri de millî kimlik tipleri ve karşıt kimlik tipleri olarak ikili bir karşıtlık düzleminde ele almaktadır. Millî kimlik tipleri ise kendi içinde “zihinsel, ahlaki, kahraman, kadın, asker ve diğer toplumsal tipler” olarak gruplandırılmaktadırlar.

Kahraman tiplerinin alt başlığı olan ve Ömer Seyfettin'in edebî bir figür olarak karşımıza çıkardığı kahraman çocuk kavramı da bu bağlamda çerçevesi oldukça kapsamlı olarak çizilmiş bir tip tespiti olup, edebiyattaki izleri günümüze kadar sürülebilmesi sebebiyle daha geniş araştırmalara konu olabilecek biçimde bir tip tanımlaması olarak dikkat çekmektedir. Ömer Seyfettin'in oluşturduğu tiplerin edebiyatımızdaki tesirlerine de kısmen dikkat çekmektedir. Karşıt tipler ise “karşıt etnik unsurlar: Bulgarlar, Rumlar, Ermeniler, Batılılar, Yahudiler, Çingeneler ve Çerkezler” alt başlıklarında gruplanmışlardır. Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde tâbiyet olarak Osmanlı olup zihnen Osmanlı'dan farklı bir ideolojik düzlemde bulunan farklı sosyal tipolojiler de mevcuttur ki bunlar sıklıkla eleştiri konusu olarak metinlerde kendilerine yer bulmuşlardır. Aktaş, söz konusu karşıt tipleri ise “kozmpolit alafranga tipler, asker ve memur tipi, İslamcı tipi, mutaassıp tip, külhanbeyi ve eşkıyâ tipi” şeklinde gruplanmış ve Ömer Seyfettin'in bu tiplere yönelik eleştirel metinlerini alıntılarla yorumlarını zenginleştirmiştir.

Dördüncü Bölüm

Aktaş'ın (2020) kitabının dördüncü ve son bölümü ise “Ömer Seyfettin'in Hikâyelerinde Milliyetçi Söylem” başlığını taşımaktadır. Aktaş, bu kısımda ilk olarak Ömer Seyfettin'in hikâyelerindeki milliyetçi söylemin özelliklerini detaylı olarak tespit ve tahlil etmektedir. Ömer Seyfettin'in;

Okurları kendisine boyun eğmeye zorlamadan milliyetçilik konusundaki fikirlerine ortak et(meye çalışması); hitap ettiğini varsaydığı okur kitlesini millî aydınlanma yaşamamış, bilinçlenmemiş, siyasi gündemden ve göz önünde cereyan eden olaylardan dahi habersiz kitleler olarak görmesi; olayları tarihî ve ilerleyen zamanda târihî niteliğe kavuşabilecek olaylarla ilişkilendirmesi; târihsel anlamda gerçeği bükerek mit hâline getirmesi; kendi maksadına atıf yapan belli söylemsel yönlendirmeleri, Türk milliyetçiliğinin okur tarafından benimsenmesini kolaylaştırmak ve anlatımı pekiştirmek için kullanması,

bu söylemin belirgin özellikleri olarak vurgulanmıştır. (Aktaş, 2020, ss. 311-318) Yine milliyetçi söylemin görünüm türleri, milliyetçi söylemin yönelimleri, Türklere ve ötekilere yönelik olumlu ve olumsuz söylemler, Türklerin ötekilere, ötekilerin Türklere yönelik bakış

açılarındaki farklar; siyasî akımlara yönelik olumsuz söylemi oluştururken Ömer Seyfettin'in kullandığı eleştirel ve parodik yaklaşımlar; bunların mekânsal sunumları bu bölümün konusunu teşkil etmektedir ve üçüncü bölümle birlikte araştırmanın en orijinal kısımlarını oluşturmaktadır.

Sonuç

Önsöz'de, Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yeni Türk Edebiyatı kürsüsünde Prof. Dr. Nurullah Çetin'in yönetiminde tamamlanan doktora tezinden kitaplaştığı belirtilen Aktaş'ın kitabı; konuyu ele alırken girişte ortaya koyduğu nesnel kriterlere sadık kalması ve metin odaklı inceleme metodolojisiyle son yıllarda hazırlanan en kapsamlı ve dikkat çekici çalışmalardan birini ortaya koymuştur. Zira çalışmada, tarihsel-sosyolojik yöntem gibi klasik metotların yanı sıra modern metin çözümleme yöntemlerinden birisi olan söylem analizi etkili biçimde kullanılmış ve yazar tarafından anlamlı ve orijinal sonuçlara ulaşılmıştır. Yine Aktaş'ın çalışması milliyetçilik, Türk milliyetçiliği ve söylem analizi gibi konuları temel metinler üzerinden detaylı bir okumaya tabi tutması yönüyle de bu konulara ilgi duyan sosyal bilimlerin farklı dallarındaki meraklı okurların ilgisini çekecek bir niteliğe sahiptir. Akademik dünyada hak ettiği yankıyı bulmasının, benzer çalışmaların da önünü açacağı unutulmamalıdır.

Kaynakça

- Aktaş, A. (2020). *Ömer Seyfettin'in Hikâyelerinde Türk Kimliği ve Milliyetçi Söylem*. Altınordu Yayınları.
- Bora, T. (2017). *Cereyanlar, Türkiye'de Siyasi İdeolojiler*. İletişim Yayınları.
- İmer, K., Kocaman, A. & Özsoy, A. (2013). *Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Öztokat, N.T. (2005). *Yazınsal Metin Çözümlemesinde Kuramsal Yaklaşımlar*. Multilingual Yayınları.
- Vardar, B. (2007). *Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. Multilingual Yayınları.

ETİK: Bu makale, yazarın başvuru aşamasındaki beyanına göre; araştırma ve yayın etiğine uygun olarak hazırlanmıştır.

ETHIC: This article has been prepared in accordance with research and publication ethics, according to the author's statement at the application stage.

ÇIKAR ÇATIŞMASI VE FİNANSAL KATKI BEYANI: Yazarın başvuru aşamasındaki beyanına göre; çalışmanın tarafsızlığı ile ilgili bilinmesi gereken bir mali katkı veya diğer çıkar çatışma ihtimali (potansiyeli) ve ilişki alanı yoktur.

CONFLICT OF INTEREST AND FINANCIAL CONTRIBUTION DECLARATION: According to the author's statement at the application stage; There is no financial contribution or other conflict of interest possibility (potential) and relationship area that should be known about the objectivity of the study.